

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук, професора
Шимановської-Діанич Людмили Михайлівни
на дисертаційну роботу Ракитської Анни Олегівни
на тему: «Механізм активізації розвитку інвестиційно-інноваційних процесів
в національній економіці»,
подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дисертації.

Актуальність теми дослідження обумовлена глибокими структурними трансформаціями, що відбуваються в національній економіці України під впливом внутрішніх дисбалансів і зовнішніх викликів. Серед останніх особливо значущими є наслідки глобальних криз, інформаційна нестабільність і військова агресія, що створили принципово нове середовище для формування економічної політики. Водночас процеси цифровізації, технологічного оновлення та зростання ролі інформаційних технологій ставлять на перший план завдання активізації інвестиційно-інноваційної діяльності як ключового чинника структурної модернізації.

Підвищення економічної адаптивності та конкурентоспроможності вимагає зміщення стратегічних акцентів державної політики у бік підтримки інновацій, розширення інвестиційного потенціалу та ефективної інтеграції інструментів розвитку. У післявоєнних умовах зазначена тематика набуває особливої ваги, адже саме швидкість і якість інноваційних змін визначатимуть здатність країни відновлювати економічний потенціал, формувати стабільність і забезпечувати інтеграцію у глобальні економічні процеси.

У дисертації виявлено поточні тенденції в інвестиційній та інноваційній сферах, які демонструють наявність певного потенціалу до відновлення і розвитку. Здобувачка обґрунтовує необхідність впровадження комплексного, інституційно збалансованого механізму активізації

відповідних процесів, що базується на поєднанні стратегічних, економічних та управлінських інструментів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота Ракитської Анни Олегівни виконана в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова відповідно до плану наукових досліджень кафедри та університету й безпосередньо пов'язана з тематикою держбюджетних наукових тем:

- «Інноваційно-інвестиційні орієнтири модернізації національної економіки в умовах глобалізації» (державний реєстраційний номер 0121U109469, 2021–2025 рр.), у межах якої здобувачкою сформульовано концептуальні положення щодо підтримки розвитку інвестиційно-інноваційних процесів на макроекономічному рівні;

- «Дослідження розвитку соціально-економічних процесів в Україні» (державний реєстраційний номер 0119U102221, 2019–2023 рр.), у рамках якої авторкою запропоновано підходи до модельної підтримки інвестиційно-інноваційних процесів;

- «Формування концептуальних засад обліково-аналітичного забезпечення системи управління бізнес-процесами суб'єкта господарювання в умовах глобальних викликів» (державний реєстраційний номер 0125U000975, 2024–2029 рр.), в межах якої авторкою розроблено механізм активізації розвитку інвестиційно-інноваційних процесів у національній економіці.

Такий зв'язок підтверджує відповідність дослідження пріоритетам наукової діяльності університету та актуальності тематики у межах національного наукового простору.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність.

Наукові положення, сформульовані у дисертаційній роботі Ракитської Анни Олегівни, відзначаються високим рівнем обґрунтованості й

відповідають логіці сучасних досліджень у сфері економіки інновацій та інвестицій. Висновки та рекомендації спираються на системну аналітику, глибоке опрацювання теоретико-методичних джерел і використання актуальних статистичних даних.

Достовірність результатів забезпечено застосуванням комплексу методів, які відповідають змісту завдань і особливостям об'єкта дослідження. Зокрема:

- морфологічний, семантичний та критичний аналіз - використано для обґрунтування теоретичних засад механізму активізації інвестиційно-інноваційних процесів, що дало змогу уникнути семантичних похибок і сформуванню чіткого категоріального апарату;

- діагностичний і компаративний підходи - забезпечили ґрунтовне дослідження динаміки показників національної економіки та виявлення факторів впливу на інвестиційно-інноваційні процеси в контексті нестабільності;

- методи статистичного аналізу - дали змогу забезпечити об'єктивність оцінки структурних тенденцій, зокрема в частині інвестиційної активності, інституційного середовища та інноваційної динаміки;

- економіко-математичне моделювання – слугувало основою для розробки параметричної моделі інвестиційно-інноваційного процесу, що дозволяє здійснювати прогнозування та оптимізацію стратегічних орієнтирів

- функціональний синтез і системно-структурний аналіз — сприяли побудові практичного механізму активізації досліджуваних процесів та формуванню рекомендацій щодо модернізації економічних функцій держави.

Висновки дисертації логічно випливають із поставлених завдань і підтверджені результатами власних емпіричних розрахунків, а також апробовані через участь авторки в науково-практичних конференціях і публікаціях у рецензованих фахових виданнях.

За своїм змістом та рівнем наукової аргументації, дисертаційна робота відповідає критеріям достовірності й академічної доброчесності.

Наукова новизна дослідження.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у комплексному вирішенні наукового завдання щодо обґрунтування та розроблення механізму активізації розвитку інвестиційно-інноваційних процесів у національній економіці, що враховує сучасні трансформаційні та посткризові умови. У межах цього завдання здобуто низку нових наукових результатів, які характеризуються теоретичною та прикладною значущістю:

- *уточнено* понятійно-категоріальний апарат дослідження, зокрема запропоновано авторське трактування поняття інвестиційно-інноваційного процесу як динамічної інтегрованої системи економічних, фінансових та управлінських дій, що формує передумови сталого зростання.

- *удосконалено* теоретико-методологічні засади функціонування механізму активізації інвестиційно-інноваційного розвитку в умовах нестабільності, що дало змогу конкретизувати його інституційну природу, цілісну структуру та роль держави як інтегратора.

- *розроблено* концептуальну основу стратегії розвитку інвестиційно-інноваційних процесів, яка поєднує стратегічне планування з індикативним управлінням та враховує чинники макроекономічної стабільності, цифровізації та ризиків.

- *обґрунтовано* напрями модернізації економічних функцій держави, що включають координаційні, регуляторні та стимулюючі інструменти, інтегровані у політику підтримки інвестиційно-інноваційної активності.

- *запропоновано* параметричну модель інвестиційно-інноваційного процесу, що дозволяє оцінити його чутливість до інституційних і макроекономічних факторів та прогнозувати сценарії розвитку.

- *удосконалено* методичні підходи до визначення критеріїв оптимальності стратегічних цілей розвитку інвестиційно-інноваційних процесів, що дає змогу сформулювати науково обґрунтовані орієнтири для державної політики.

Повнота викладення результатів дисертації.

Щодо теоретичних основ інвестиційно-інноваційних процесів у національній економіці. Авторкою детально розкрито сутність інвестиційно-інноваційного процесу в контексті трансформаційної економіки. Важливим є те, що не обмежуючись класичними концепціями, здобувачка критично переосмислює сучасний дискурс, відображаючи динаміку категоріального поля в умовах цифровізації, глобалізаційних викликів і посткризових трансформацій. На основі аналізу класичних і сучасних підходів авторка формує власне трактування сутності цих процесів, акцентуючи на їхній інтегративній природі та здатності забезпечувати довготривале економічне зростання в умовах глобальних викликів. Дослідниця послідовно обґрунтовує стратегічну важливість взаємодії інвестицій та інновацій, аналізуючи їх вплив на структурні зрушення, конкурентоспроможність і соціально-економічну стійкість. Важливим здобутком є розгляд інвестиційно-інноваційного процесу не лише як фінансового чи технологічного феномену, а як багаторівневої системи, що потребує належного інституційного супроводу, розвитку інфраструктури та людського капіталу. Такий підхід суттєво розширює аналітичну рамку дослідження.

Щодо ролі інвестиційно-інноваційних процесів у сталому розвитку національної економіки.

Повнота викладення підтверджується докладним розглядом чинників сталого розвитку, в якому авторка встановлює взаємозв'язок між екологічною, економічною та соціальною складовими, демонструючи їхню опосередковану залежність від динаміки інвестиційно-інноваційної активності. Синергія інвестицій та інновацій створює основу для сталого розвитку національної економіки, сприяючи ефективному використанню ресурсів, фінансуванню “зелених” проєктів і формуванню адаптивної, соціально справедливої економічної моделі, здатної витримувати глобальні виклики.

Щодо перешкод розвитку інвестиційно-інноваційних процесів.

У роботі розглянуто чинники, що перешкоджають розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності в умовах воєнного стану, криз і поствоєнного відновлення. Надано класифікацію бар'єрів, підкріплену відповідними прикладами й аналітичним узагальненням, що, у свою чергу, дозволяє вибудувати прогностичну лінію впливу на стратегічні результати. Ключовими бар'єрами розвитку інвестиційно-інноваційних процесів в Україні є економічна нестабільність, нормативно-правова невизначеність, технологічні виклики та інфраструктурна деградація, посилена умовами війни. Короткострокова орієнтація бізнесу, недоліки у сфері захисту інтелектуальної власності та обмежене регулювання діяльності іноземних фінансових учасників також істотно стримують довгострокові інноваційні зусилля. Подолання цих чинників є визначальним для створення сприятливого середовища в умовах повоєнного відновлення національної економіки.

Щодо моделі інвестиційно-інноваційного процесу, адаптовану до умов трансформаційної економіки України

Запропонована модель відображає взаємозв'язок між рівнем інвестицій, інноваційною спроможністю та інституційними параметрами в контексті ризиків і невизначеності. Авторкою обгрунтовано, що ефективність зазначених процесів є змінною величиною, чутливою до макроекономічних, політичних і регуляторних коливань.

Особливу значущість мають результати моделювання, які засвідчили визначальну роль інституційного середовища та факторної продуктивності як стабілізуючих чинників, тоді як інвестиційна активність і темпи економічного зростання демонструють вищу волатильність. Ідентифіковано, що високий рівень інституційного ризику виступає одним із ключових обмежень розвитку, а одночасно – наявність внутрішнього потенціалу до

відновлення навіть у надскладних умовах формує підґрунтя для посилення інноваційної динаміки в національній економіці.

Щодо модельної підтримки інвестиційно-інноваційних процесів

Вона репрезентує методичну систему, орієнтовану на визначення стратегічних напрямів розвитку з урахуванням внутрішніх і зовнішніх ризиків, прогнозування взаємодії інвестицій та інновацій, а також формування ефективної політики стимулювання. Авторка обґрунтувала значення цієї моделі для підвищення результативності управлінських рішень, посилення інституційно-приватної взаємодії та інтеграції до глобальних інноваційних екосистем, що особливо актуально у контексті повоєнного відновлення.

Щодо механізму активізації інвестиційно-інноваційних процесів

У третьому розділі продемонстровано високий рівень системного мислення авторки – на базі аналітичних висновків сформовано авторське бачення механізму активізації інвестиційно-інноваційного процесу, який структуровано за функціональними та інституційними рівнями. Механізм включає чітко описані етапи, блоки та інструменти - від стратегічного прогнозування до тактичної імплементації інструментів підтримки. Особливої уваги заслуговує блок з обґрунтування парадигми державної інвестиційно-інноваційної політики – він подається не просто як концептуальне бачення, а як філософія управлінської дії, що гармонізує державні інтереси зі стратегічними індикаторами розвитку.

Щодо критеріїв оптимальності стратегічних цілей

Також повнота реалізації дослідження підтверджується окремим підрозділом, де авторка висвітлює критерії оптимальності стратегічних цілей, сформульованих у межах запропонованого механізму. Ієрархія стратегічних, тактичних і оперативних рівнів управління обґрунтовується з урахуванням

сценарного підходу, що є інноваційним у контексті ризик-орієнтованого управління розвитком. Дисертація підкріплена діаграмами сценарного моделювання, таблицями чутливості та моделями ухвалення рішень в умовах невизначеності.

Значення роботи для науки, практики та суспільства.

Заслугує на особливу увагу запропонована авторкою система модельної підтримки розвитку інвестиційно-інноваційних процесів у національній економіці, яка розглядається не лише як теоретична конструкція, а як прикладна методична основа стратегічного планування та управління. Модель формується на перетині економетричного аналізу, оцінювання ризиків і стратегічного прогнозування, що дозволяє адаптувати її до умов високої динамічності та нестабільності макросередовища.

У межах дослідження авторка обґрунтовує необхідність застосування системного підходу до формування стратегічних програм, який передбачає врахування як внутрішніх, так і зовнішніх ризиків, оцінку взаємозалежності ключових складових інвестиційно-інноваційного середовища (інституційна якість, фінансова привабливість, інфраструктурна спроможність тощо). Таким чином, модельна підтримка виконує роль інструменту обґрунтування пріоритетів державної економічної політики, що спрямована на подолання бар'єрів і стимулювання інноваційного розвитку.

Авторкою акцентовано, що реалізація такої моделі вимагає комплексної взаємодії між державними структурами, приватними інвесторами та науково-технічними інституціями, а також створення передумов для інтеграції національної економіки в глобальні інноваційні ланцюги. Увагу приділено аспектам цифрової трансформації, необхідності створення відповідних платформ для управління інвестиційно-інноваційними ініціативами та посиленню ролі стратегічного державного партнерства.

Важливим є і те, що модельна підтримка у роботі поєднується з рекомендаціями щодо формування оптимальних сценаріїв розвитку на основі

оцінки ризиків і чутливості до зовнішніх впливів. Це дозволяє зменшити ступінь невизначеності та підвищити адаптивність системи інвестиційно-інноваційного управління в умовах повосного відновлення та структурної перебудови економіки України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що концептуальні та теоретико-методичні засади, сформульовані в дисертаційній роботі, трансформовано у прикладні методики та рекомендації, які спрямовані на забезпечення механізму активізації інвестиційно-інноваційних процесів у національній економіці та її структурних сегментів. Пропозиції дисертаційного дослідження використані: Департаментом фінансів Одеської обласної військової адміністрацією (довідка № 643/03/01.01-49/2-25 від 01.04.2025 р.); Приморською районною адміністрацією Одеської міської ради (довідка № 01-17/419 від 31.03.2025 р.), а також ТОВ «Енергосервісна компанія «Дельта-Т» (довідка № 656 від 26.03.2025 р.) та ТОВ «РЕФМАСТЕР» (довідка № 25/12 від 25.12.2024 р.).

Дотримання академічної доброчесності.

Аналіз дисертації та наукових публікацій здобувачки, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, не дає підстав констатувати допущення нею порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). Робота відповідає критеріям самостійності, оригінальності та наукової новизни. Про це також свідчать результати програмного й експертного аналізу на предмет академічного плагіату.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертації.

1. На стор. 27-32 дисертаційного дослідження наведена характеристика інвестиційно-інноваційних процесів на різних рівнях

економічної системи. Автором обґрунтовано зміст зазначених процесів на мікро-, мезо- та макрорівнях, з акцентом на їх роль у модернізації виробництва, розвитку регіональних інноваційних екосистем та забезпеченні сталого зростання національної економіки. На наш погляд, доцільно деталізувати відмінності між зазначеними рівнями з урахуванням конкретних економічних механізмів реалізації інвестиційно-інноваційної політики, а також доповнити аналіз прикладами реалізації таких процесів в Україні, що дозволить поглибити прикладну цінність теоретичних положень і забезпечити зв'язок між теорією та практикою інноваційного розвитку.

2. У п.1.2 дисертаційної роботи досліджені базові складові сталого розвитку національної економіки, але потрібне уточнення щодо змісту понять: у формулюваннях таких понять як «соціальна рівність» або «раціональне використання ресурсів» бракує деталізації або вказівки на конкретні індикатори. Рекомендується доповнити прикладами або посиланням на відповідні міжнародні стандарти (наприклад, Цілі сталого розвитку ООН).

3. На стор. 77-85, досліджуються бар'єри у реалізації інвестиційно-інноваційних процесів в умовах кризового стану національної економіки та наведено перелік ключових перешкод (економічна невизначеність, ресурсні обмеження, правові бар'єри, технологічні виклики тощо). На наш погляд, доцільно більш чітко класифікувати ці фактори за характером (наприклад, економічні, інституційні, соціальні, безпекові) та визначити їхню відносну значущість у сучасних умовах. Також варто розширити аналіз механізмів нейтралізації вказаних бар'єрів, особливо в контексті реалій воєнного стану в Україні, що дозволить підвищити аналітичну глибину дослідження та посилити практичну спрямованість висновків.

4. У п. 2.2 дисертаційного дослідження побудовано параметричну модель інвестиційно-інноваційного процесу на макрорівні з урахуванням впливу ключових агрегованих показників, зокрема темпів зростання ВВП, індексу інноваційної спроможності, сукупної факторної продуктивності

тощо. Разом із тим, на наш погляд, доцільно більш чітко розмежувати поняття агрегованих показників $INV(t)$ та $INN(t)$, з урахуванням потенційного дублювання інформації між ними, а також деталізувати джерела, методики та період збору первинних даних, які були використані для нормалізації вхідних змінних у моделі.

5. У п. 2.3 представлено обґрунтування необхідності модельної підтримки інвестиційно-інноваційних процесів у національній економіці, окреслено роль окремих інституцій та сформовано концептуальну модель підтримки. Разом із тим, на наш погляд, доцільно деталізувати логіко-структурний взаємозв'язок між елементами запропонованої моделі (рис. 2.9), зокрема – між суб'єктами, стратегічними напрямками та результатами моделювання. Крім того, потребує уточнення методичне підґрунтя параметризації та інструменталізації моделі, а також відсутня кількісна чи алгоритмічна компонента, що могла би засвідчити можливість використання моделі для прогнозування або сценарного аналізу.

6. На стор. 179-182 дисертаційної роботи представлено Модель механізму активізації розвитку інвестиційно-інноваційних процесів у національній економіці (рис. 3.4), але незрозуміло, яка функціональна роль окремих сегментів у запропонованому механізмі.

Проте, наведені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку якості дисертаційної праці, яка виконана на високому науковому рівні.

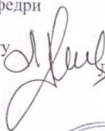
Загальний висновок щодо дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Ракитської Анни Олегівни на тему «Механізм активізації розвитку інвестиційно-інноваційних процесів в національній економіці», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка», галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» відповідає наявним вимогам до наукових кваліфікаційних праць, відповідає вимогам пунктів 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії»

та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 431 від 21.03.2022 р.), а її авторка – Ракитська Анна Олегівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» зі спеціальності 051 «Економіка».

Офіційний опонент -

доктор економічних наук,
професор, завідувачка кафедри
менеджменту
Полтавського університету
економіки і торгівлі

Людмила ШИМАНОВСЬКА-ДІАНИЧ

Особистий підпис

Л. Шимановська-Діаніч

ЗАВІРЯЮ

Начальник відділу кадрів ПУЕТ

М. М. Шимановська-Діаніч